

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

19 листопада 2020 року

ВІННИЦЯ 2020

УДК 101:808.5

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

**академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович**

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

**проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович**

**професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор
Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковщенко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Попов Володимир Юрійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В. Стуса

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Мельник Віктор Мирославович, кандидат політичних наук викладач кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 19 листопада 2020 року Вінниця. Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020.– 204 с.

ISBN 978-617-7721-38-2

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах**», яка відбулась в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 19 листопада 2020 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори конференції та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. листопада 2020р.)

УДК. 101:808.5

ISBN 978-617-7721-38-2

Ратушняк І.І.,
ст. вик. кафедри філософії та суспільних наук
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

МІШЕЛЬ де МОНТЕНЬ (1533-1592) – НАРИС ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БІОГРАФІЇ

Своєю славою Монтень не зобов'язаний розробкою чіткої філософської системи, натомість він підкупує рефлексивністю та трактуванням майже усіх відомих тогочасних напрямків філософії, які беруть початок з античності. Тисячі посилань на праці поетів, письменників, філософів створюють той «бекграунд», який показує світосприйняття цієї особистості, яка випередила свій час. Гортаючи «Проби» (Досліди), ми бачимо ціль мислителя – створити «підручник життя», заглибившись в текст, читач сам досліджує та проектує плин власного буття. Цією книгою він увійшов в історію, а особливий жанр «есе», який він створить стане в майбутньому дороговказом для французьких просвітників та власне для всієї європейської культури.

Мішель Екем де Монтень (1533-1592) народився в родовому помісті поблизу м. Бордо на південному заході Французького королівства, більш відомої як історична область Аквітанія. Монтень був носієм родового імені, придбаним його дідом саме після купівлі однойменного замку. В «Пробах» він зауважує, що будь-які титули мають властивість роз'єднувати людей [1. С. 233]. Батько, який мав купецьке коріння бажав аби Мішель відчував близькість до простого народу, тому хлопчик ріс разом із сільськими дітлахами, що правда це не завадило йому вивчити латинь та піти до школи. Завдяки знанням з латини він став найкращим учнем Гієнського коледжу в якому окрім латини вивчались філософські дисципліни, грецька мова та історія. До історії у Монтеня було особливе ставлення: «...звернувшись до історії, юнак буде спілкуватися з великими душами кращих століть» [2. С. 193]. Саму ж школу Монтень оцінював не високо. Своє захоплення філософією він продовжив у м. Бордо, але політична ситуація змінила його пріоритети, він перебирається до Тулузи, та починає вивчати правничі науки. Хоча біографи досить добре дослідили особисте життя Монтеня, але його «психологічний портрет» та залучення в політичні маневри та інтриги буремних подій 16 ст. багато в чому залишилися «темним полем». На думку дослідників Монтень відігравав роль на багато більшу ніж сам визнавав. Будучи міським головою м. Бордо, підтримував високий рівень віротерпимості у місті і це під час безперервних релігійних війн, які були характерні для епохи Нового часу (1545 р. – Тридентський собор та рішення короля Франциска I покарати еретиків, яке переросло у відкрите протистояння між католиками та протестантами). Його громадська кар'єра розпочалась у 1554 р., коли він посів свою першу адміністративну посаду – радника у суді із розгляду податкових справ м. Бордо. А вже 1557 р. Монтень став членом парламенту, в тому ж році познайомився з поетом Етьєном де Ла Боесі, який став його найближчим другом. Ла Боесі був ерудитом писав

латиномовні трактати, найвідоміший з яких: «Промова про добровільне рабство», цю дружбу Монтень цінував попри інші, говорив, що трапляється раз на триста років [1. С. 234]. В 1565 р. - він одружується на донці свого колеги по парламенту Франсуазі де ла Шассень. Від цього го шлюбу в нього було шестеро дітей, хоча п'ятеро з них померли ще в дитячому віці. Втрата дітей та кращого друга (1563 р.) вплинула на настрої Монтеня. В 1571 р. він полишає на певний час політичну кар'єру і у віці сорока років розпочинає написання свого першого філософського твору «Проби», аби, як він пише: «пізнати свій мікрокосм». Його починає хвилювали не лише будова всесвіту, а й будова людської психіки. Цю «рефлексивність думок» (есеїстка, як новий жанр несистематичних нарисів на різноманітні теми), ми можемо трактувати, як намагання дослідити своє «Я» особливо в часи, коли світ почав розгойдуватися хвилями релігійної нетерпимості. Якщо він, в особі політика не зміг втримати порядок, то натомість у ролі філософа, мав можливість осмислити ситуацію. Монтень з притаманною йому ерудицією наче намагався втілити забуту Платонівську тезу - «дій, як мусиш діяти і пізнай самого себе». І аби це зробити він «занурюється» в аналіз своїх почуттів, емоцій та поглядів, стверджуючи, що книги вчать людину жити правильно, однак зауважує, що живуть не книги, а людина. Фактично ці ідеї стали основою для вчення З. Фройда та його школи [3. С. 54].

Проблеми із здоров'ям, які розпочались у Монтеня. у 70 - рр 16 ст., спонукали його до філософського осмислення поняття смерті. «Уся мудрість і усі роздуми в нашому світі зводяться, врешті решт, до того, щоб навчити нас не боятися смерті» [4. С. 94]. Тому простір мислителя був обмежений фактично стінами бібліотеки, де навіть стіни «говорили». Зокрема, відомі написи на стелях, які попереджали від зайвих емоцій («Утримайся!») чи філософських роздумів «Бог створив людину подібним до тіні » [4. С. 95].

Вперше його праця «Проби» побачила світ у 1580 р., а вже через 2 роки її було перевидано кілька разів із редакційними доповненнями. Читаючи рядки цього твору, розумієш, що автор та текст є нероздільним цілим – «Ця книга створена мною в тій мірі, в якій я створений нею» [1. С. 235]. Новаторським є не лише зміст, але й сама подача інформації. Монтень відмовився від педантичного викладу матеріалу, натомість запропонував вільне, нічим не обмежене обговорення соціальних, естетичних і моральних проблем. Це було народження нової літературної методи – «художнього безладу», де за основу взяті цитати авторитетних джерел (близько 3 тис. цитувань: 14 з апостола Павла, 12 зі «Старого заповіту», 4 з Євангелія, а решта по декілька сотень із творів античних авторів: Вергілія, Платона, Епікура, Лукреція, Плутарха, Сенеки тощо) [4. С. 96].

В заключному есе «Щодо досвіду», мають місце певно найцікавіші «максими» (короткі вислови), в яких Монтень переконує людство змиритись зі станом роздвоєння душі та тіла, та визнати, що щастя, мудрість, благо існують паралельно з болем і стражданнями. «Проби» - це роздуми про готовність до своєї смерті, сміливість щодо її сприйняття, адже на його думку той, хто в повній мірі увібрав в себе все, що пропонує життя може з легкістю позбутися

всього, без жалю. Головне за Монтенем, зрозуміти свою місію - «Не має нічого більш прекрасного і виправданого ніж добре і чесно виконана роль людини», адже «людина за своєю природою – тварина чиста і витончена» [З. С. 298].

Отже, Монтень один з перших мислителів Нового часу, який підняв на зовсім інший рівень вивчення людини, не героїчної чи «божественної», а простої з натовпу, а його есеїстка стане підмурівком для майбутніх інтелектуалів.

Література

1. Великие мыслители Запада / Пер. с англ. В. Федорина, - М.: КРОН_ПРЕС, 1999.- 656 с.
2. Монтень М. Опыты. В трех книгах. Кн. Первая и вторая. – М.: «РИПОЛ КЛАССИК», 1997. – 928 с.
3. Монтень М. Опыты: О человеческих поступках / Пер. с фр. А. Бобовича, Н. Рыковой. – СПб.: «Азбука-классика, 2007. – 352 с.
4. Таранов П. С. Анатомия мудрости : 120 философов: В 2-х т. – Симферополь: Реноме, 1997. – 624 с. – Т. 2.

Риер Я. Г.,
доктор исторических наук, профессор,
профессор кафедры всеобщей истории,
Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова,
г. Могилев, Республика Беларусь
E-mail: rier47@tut.by

К ВОПРОСУ О КЛИМАТИЧЕСКОМ ВЛИЯНИИ НА ПРОЦЕССЫ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ИСТОРИИ

Тема глобального потепления – общее место и в публицистике, и в научной литературе. Но распространенное суждение о влиянии на современный климат антропогенного фактора – человеческой деятельности – нельзя принять, ибо оно опровергается многочисленными погодными колебаниями в прошлом.

Собственно, именно внимание к причинам нынешних климатических процессов способствовало активизации изучения истории климата Земли, знания о котором углубились теперь на многие тысячелетия в прошлое. В итоге появившееся среди климатологов и подхваченное многими экологами и политиками в конце прошлого века суждение о резком потеплении в наше время из-за парникового эффекта, отраженное в популярном графике американского климатолога Майкла Манна (т. наз. «клюшка Манна»), было расценено как фальсификация с целью получения финансирования.